№ 11.

Kümnes-17nes
aaſtakäik.

EESTI POSTIMEES EHK NÄDDALALEHT.

1873.

Tartus,
14. Märtſil.

Tuleb iga nädalal üks kord wälja.

Kuulutuste Korpusrida ehk ſelle ruum makſab 5 kop. h.

Register.

Weel 2 kirja Tartu-Willandimeeste waidlemiſe aſjus. — Omaltmaalt: Tartuſt: Kartohwlid. — Willandi maakonnaſt: Mõiſamüümine. — Riiaſt: Lojustekaitsmiſeſelts. Pärisrõuged. — Tallinnaſt: Kui weie kooliaſjad. — Wirumaalt: Leitud raha. — Peterburgiſt. — Wõeraltmaalt: Sakſamaalt. — Itaaliamaalt. — Inglismaalt. — Ameerikamaalt. — Uuemad ſõnumed. — Aleksandri-kooli aſjuſt XXX. — Kirjawastuſed. — Teadaandmiſed. — Liſaleht: Kuida mõni mees rikkuſes elab ja mõni rikka'ks ſaada tahab. — Nikolai Kopernikus ꝛc.

Maa- ja linnarahwale.

Wastutaja redaktor J. W Jannſen.

Weel 2 kirja Tartu-Willandimeeste waidlemiſe aſjus,

ja ſiis teeme wahel ka punkti taha ja walame teiſt wilja kolusſe. Muidugi teada, wõib ka nende kirjade ſeeſt, ſedamööda, kuida keegi ühel ehk teiſel pool ſeiſab, weel mõnda leida, mis õiendawa wastuſe alla wõiks pandud ſaada, aga meie kirjutajatel ei ole nüüd kord aega lühemaid kirju kirjutade, kirjutawad ruttuga ikka wõimalikult pitkad ja pidawad palju ſõnu kirja mõnuks, ilma et aſja ſelgus ſeeläbi palju kaswaks. Pääle ſelle on meil aſju ees ootmas, mis wähemaſt niiſama palju **kõige** meie rahwasſe puutuwad, kui waidlemiſe kirjad kaheſt maakonnaſt, mis ſiiamaale $^{1}/_{5}$ aasta ruumi on ärawõtnud. Meie anname mõlemaid niiſama kui oleme ſaanud, olgu ſiis, et eſimiſes mõned ſuuremad kortſud ärasilendame.

I. Otſus 9. käsſo waidlemisſe peäle.

„Seſinnane waidleminne, maade oſtmiſes, kahhe makonna ja rahwa wahhel, rahwa aſja üsle, on ni ſuur ja tähtjas, et ſeſt ial ülle-arro rägitud ei ſa; kui ſedda tõsſidusſega ja õppetlikkult tehhakſe. Wastaſtikku waidlemiſſed wennimad wimaks penikesſeks nääklemisſeks, nagu juukſe karwa pinti polleks kiskumisſeks. Rägime parrem nenda, mis nago **otſusſeks** ja õppetusſeks, ſelle waidlemisſe peäle tarwis on; ehk kulewad meie omma ja teiſe ſeiſusſe rahwas ſedda ka kõrwalt ja toimetawad ſedda ſuurt aſja õigeminne ja ettewaatlikkumalt.

„Kui mind rahhekohtomõiſtjaks peaks woetama, ſiis annakſin ma ſedda otſuſt:

„**Möllema rahwadel on õigus. Tarto**
„**wennadel ſüddametunnistusſe õigus,**
„**Willandi wennadel ſeädusſe õigus.**“

„Ennam kui teiſed Tarto wennad, on Mauer tõe põhjuste peäl räkinud, et küll Reimann ja Jakobſon ka tõt üttelnud, mis kasſo tomata ei jä.

„Willandi meeſteſt, keige ennam on Järw Nr. 50 ſees üsna meiſtri-tükki wiſil, (?) ſeädusſe õigusſe kokkowõtnud ja Willandi meestele kilbiks ette pannud.

„Mikspärraſt ſe otſus nenda arwatud ſaab ja mis ſelle järrel nüüd tarwis Tarto wennadel tehha on? ſedda katſun järreltullewal wiſil ſelletada.

„Oſjaſt on ſe lomusſe aſſi. Willandi makond on 10 aaſtat Perno makonnaſt, (nimmelt Halliste kihhelkonnaſt) tagga. Tarto makond jälle 10 aaſtat Willandi makonnaſt tagga. 10—20 aaſtat warrem, tehti mõisnikkude poleſt Pernomaal rentminne ja oſtminne lahti. Halliste kihhelkonna rahwas on liiſunud oſtmiſſe ja rentmiſſega Willandi meeste peäle, ja need jälle Tarto wennade peäle. Kuſt piddid Tarto wennad nõu, ſüddant ja rahha ſama tallude oſta, kui ſeäl alles hilda teo-orjus (10 aaſtat hildam) kaela peäl olli; peälegi kitſandaſid ſeäl mõisnikkud, omma kahjuks, kontraktide ſees linna teggemiſt, kelleſt ſe ainus rahha ſaak ſiin maal on. Ka on Tartomaal wähhem maamõõt, taalri arrus ja ennamiste wähhem heinama. Hea tallo ſaab Pernomaal monni 150 koormat heino, Willandimaal 50, agga Tartomaal jälle $^{2}/_{3}$ wähhem, (ennam wallad) — kuſt peab põllorammo mujalt tullema, kui karja ei jõua piddada?

„Abja mees ütleb: „Egga tallo oſtmisſe jure ſuurt rahha tarwis ei olle, kui agga hea ſuur ſüdda on.“ Sedda on ka tarwis Tarto wennadel tähhelepanna. Nende riddade kirjotaja lainas omma ſuggulasſele oſtmisſeks 100 rbl. Segi woeti wõlgrendiks ärra. Agga herra (müa) Landraat v. Menſenkampff olli niſuggune, kui Jakobſon Nr. 3 ſees omma herraſt kidab, teggi ſiiski oomſe peäle oſtmisſe kauba ärra; tehſega ja mitmega 25 rublaga weel, et 200 tallo ſees ei ühte ainuſt wõraſt oſtjat ei olle, kes iſſe agga tubbaski võta. Agga nüüd keik oſtjad, ja nende laste lapſed kiidawad wannematte julguſt ja müa herra helduſt. Nenda tehke teie Tarto wennad ka: ärra lubbage omma tallo teiſele müa, piddage kahe käega nurga külleſt kinni, käige moiſawannemattega ſellepoleſt heldeste palludes ümber. Olgo teil Abja meeste ſanna ja ſüdda, teie talloga annate omma laste warra ärra, nenda kergeſt. Looike, et Jummal ja Keiſer on pöörnud ennaſt allama rahwa pole, et allam põlw peaks ka ülles pole tousma. Kui ennam tarwis, ſiis Jummal ennam ka annab, nenda et wälja ikka ſade.

„Järw ja J. P. ei olle wiſt mitte katſunud, mis mul ſel ſüggiſel juhtus, ſuggulasſe heaks oſtmisſe tarwis, Tartomaal tallo wadata, et ſüddametunnistus keelis perre rahwale ennaſt näidata, honid mitte waadata, waid piid kaugelt. Igga palt on ſeäl wanna perremehhe ſeina pantud, temma tö ja waewaga, ja igga tehtud hone on kui omma laps temmal armas mahha jätta, kus temma waew ja warra kullutud.

„Seie jure ſünnib ſelletus, mis meie kaddunud õppetaja lerilastele ſelletas, mis ſakſa kele Lutterusſe täiema katekismusſe ſees ollewad: Et 9. ja 10. käſk, ei kela middagi muud, kui ſedda mis 6. ja 7. käſk keelnud jo on. Siis 9. ja 10. käſk ollewad rikkadele antud, kes **õigusſe nimmel** warrastawad, kellele ei woigi warga nimme panna, nago, — kui kegi panneb ſure rendi, oſtmisſe hinna j. n. e. wallale peäle, et keik wald waeſeks jääb, — kegi ei woi temmale warga nimme mitte panna, et ſe õigusſe nimmel ſünnib.

„Kuida Mauer tunnistab, on õige. Abja meeste ſure ſüddamega tallo oſtjad Tartomaal, moggaſi wõlladega ja kehwa hobbostega. Meil on ſiin perremeeste jures õppitud mõistus, julgus, ſüdda, agga mitte ſe joud, nemmad on teenrid, küll neiſt ſiiski perremees ſaab.

„Kuſt peawad ſiis Willandi mehhed maid oſta ſaama? Rahwas lähhab paljemaks, targemaks, joukamaks. Kui mitte Tarto wendade peäle nemmad ei pea liiſuma egga neid eeſt Wennemale ajame — ſiis peaks rahwale müdama maid, krono metſade alt, moiſa metſade alt, moiſa põllo maid. Mõiſa monakattega põllopiddo, ei woi kaua ka ennam kaſulikkult eddaſi minna, kui ommanik omma ſilmadega jures ei woi wadata.

„Wimaks nään Tarto ja Willandi meeste waidlejattel, kui ka rahwal, ſedda kaſulikko ſeäduſt tundmata ollewad, kelle järrel omma loaga tallo ehhitaja, parrandaja, ka kahjo tasſumiſt ſaab. Nimmelt 1865. aaſtal Tallorahwa kulutaja Nr. 9 kahjotasſumiste reeglite § 5. liſa ſees, ſai Eesti kele kulutud: Kindral kubberner ſaab ſeäduſt andma, kelle järrel kahjotasſumiſt (peäle reeglides ſeätud) ſawad need, kes ilma moiſa lubbata tallo heaks teggemiſt oma loaga ettewõtnud. Seſinnane lubbatud ſeädus tulli 1868 aaſtal kubbermango ſeitungis Nr. 111. Eesti kele (kui ſelle tarwitus Willandimaal jo möda olli) kihhelkonna kohtodele, tasſumiſt mõiſa hone ehhitusſe, krawi leitusſe, heinama laaſtamisſe, made kuiwaks wol märjaks teggemisſe eeſt, kuſt wannadusſe protſendide järrel hind allaneb. Agga nore metſa kaswatamisſe eeſt, täis hind makſetud ſaab, kui wanna perremees rendi kõrgendamisſe ehk teiſele müümisſe läbbi talluſt lahti ſaab.

„Et igga innimesſel, nenda minnul, ſiin omma pudus jääb, ſellepärraſt pallun jubba ette: mitte mulle wasto hakkata, waid puduſt õppetlikkuſt täiendada ja õiendada.

Saaremoiſas 6. Webruaril 1873. Hans Utſo.“

II. Öiendusſeks Nr. 4 pääle.

„Auustud Karl Reimann! Et Teie minu artikle üle makſa olete üle kopſo lasknud minna ja mind mitmes tükkis wäggiſe walelikuks teha tahete, kuna Teie iſigi ſuuremalt jaolt minuſt ettepantud punktid wastumeelt olete pidand tõeks tunnistama; ſee on jo Teie kohta üsna loomulik, ja ſeäl jures põle mul midagi pahaks panna.

„Et Teie iſt ka ütlete ja teate, et „Mulgid“ maaoſtmiſega, majapidamiſega ꝛc. Tartlasteſt ees on, ſiis on ſee **tõſi**, aga mitte minu teenistus ega kiitus, mis Teie ütlete haiſewat, niiſama hästi, kui Teie iſi ka üks Tartlaste pääle tükkija „Mulk“ olete, aga mina ſeda weel ei ole.

„Teie arwate omad ſilmad küll juba õiete lahti läinud olewat ja oma ümbert maa ſeiſuſt hästi tundwat, aga „zeitungi“ olete Teie ometi wähä pilu ſilmadega lugenud; olekſite Teie, auus ſöber, minu artikelt lahtiſe ſilmadega lugenud, ſiis oleks Teie leidnud, et mina Tartumaad mitte ühe küünarpuuga ei ole mõetnud, waid et mina aga ütelnud, et „kas **mõneskohas** Tartumaal kõik inimeſed heina niitſid, rukkid leikaſid, linu hariſid, nägusat peenikeſt ihukattet tegid ꝛc., mis nüüd juba üle **kõige** Tartumaa on leida,“ — ja nõnda ei tunne Teie iſigi Tartumaad, mis natuke laiem on, kui Teie õue wärawaſt wälja. Ka ei ole Teie ſeda mõiſtnud mikski panna, kui ma ütleſin, et „Tartumaal enne juba palju hääd on olnud ja „Mulgid“ mõndagi paha ſisſe winud,“ ſeſt paha ei pea jo muidugi hääks kiitma. Kui Teie ſeſt aru ei ſaa, mis awalikult lehe pääl trükitud ſeiſab, ſiis olekſite ſeda wähäm pidand üheksama käſu ſeletamiſt hakkama. Ka ei ole mina tialgi püüdnud imet teha, ſeſt et mul loomulikuſt küll ſaab.

„Üleültſe ei ole mina muud tahtnud näidata, kui aga ſeda, et „Mulgid“ hakkajama waimuga on, kui Tartlaſed, ſeſt muidu ei oleks „Mulgid“ tialgi Tartumaale **ſisſepääsnud**. Wõtke waewaks ja lugege „Säärane Mulk ehk ſada wakka tanguſoola“ — 9. tük 35. lehekülje pääl, ſääl leiate weel laiemat wastuſt, mis tundjad inimeſed juba ennegi on äratunnud. Et „Mulgid“ niiſama teoorjuſe ja makſude al olnud kui Tartlaſed, teate Teie wiſt? Et aga „Mulgid“ ſiis'i maade oſtmiſes ja elukorras edaſi läinud ja Tartlaſed iſi oma kahjuks tagaſi jäänud, on ſiis „Mulgid" ſellepäraſt ſüüaluſed? Sellepäraſt olgu tänu ſuure Riigi-iſale, et Tema „Mulgile" ja Tartlaſele priiuſe annud, maad ja kohta osta, kuſt keegi ſaab.

„Waatame kord, kuidas Mulgimaal ühes ainſas kihelkondas talumehed teinud: Eſiteks on kõik talud enamiste puhtaks äraostetud, teiſeks 5 ſuurt karjamõiſat ostetud, kolmandaks on ſelle kihelkonna üheainſa wallameestel ſiin kihelkondas 2 rüütlimõiſa ostetud, 2 kõigeſuuremat rüütlimõiſa talumeeste käes rendi pääl, 3 mõiſa Tartumaal ostetud ja 6 mõiſa rendi pääl, Pernumaalt 3 mõiſat rendi pääl ja 1 ſuur rüütlimõiſa ostetud, 1 karjamõiſa Lättimaalt ja 1 rüütlimõiſa Witebski kuberm. ostetud, 2 rüütlimõiſa Pihkwa kuberm. rendi pääl ꝛc. ꝛc., ja mis muial teiste waldadeſt on, neid ei tea ma mitte arutada. Pääleſeda on meie talupoiſid ja ſulaſed Tartumaal palju kohtaſi oſtnud ja wanaperemehi wälja ajanud, kes iſi oma kohta ei julgenud osta; ſeſt meie poiſid ja kehwemad mehed ütlewad: „Mis Tartumaalt wiga kohtaſid osta, ſääl ei pruugi enam kui 200 ehk 300 rubla ſiſſe maksta. Nõnda ei ole ſiis mitte palju päris Mulgi peremehi ſinna läinud, olgu ſiis mõned, kelle kohad ſiin käeſt ära ostetud. Et ka maade oſtmiſe juures oſawuſt ja julguſt tarwis on, tunnistab järelſeiſaw tük: Minu naabri peremehel oli 15 aasta eeſt üks pois, ſee ostis Tartumaalt eſite ühe talu, müüs ſelle ära ja ostis uueste kaks talu ja ühe ſuure tükki metſa, müüs metſaſt puud ja talud jälle ära ja ostis 6 woi 7 aasta eeſt ühe mõiſa ja mööda läinud aastal jälle teiſe mõiſa. Nenda'p ſee ſiis on, kes ei julge, — ei ſaa Wõru linna näha.

„Kui Mulgimaal keegi teiſe talu osta tahab ja wana peremeheſt ülepakkub, ſiiski ſaab ikka wana peremees oma koha 300—400 rubla odawamalt, kui tema ka pakkuja hinna täis paneb, ſeſt melioratſiooni taſumine ja oſtmiſe hinna protſendid peakſiwad wanale ikka wäljamakſetud ſaama, kui tema ka wälja lähäks. Nüüd tulewad aga mõned Mulgimaa poiſid ja ſulaſed, ostawad Tartumaalt talu ära, ja wanad peremehed, kellel ometi kõige wõimalikum ſeda teha, ei julge pääle hakkata ja laſewad endid üle lüüa.

„Nõnda on „Mulgid" Tartumaa wanad moodud ja argduſed mahalõhkunud — kui Inglaſed ja Prantslaſed ſeda pea ühtaegu Hiinamaal tegid — ja on uut moodu ja uut waimu ſinna wiinud, kelle järele juba kõik mõiſtlikumad endid ſäädnud ja elu korraga häſti edaſi läinud. Seda olen ma jo enne tahtnud näidata ja ſeda ei ſaa Karl Reimann ega teiſed mitte waleks ajada.

„Kui nüüd mõni rumal „Mulk" (ja kus niiſuguſt puudub?) endale kolki kaela on wõtnud — aga ſeda on wäga wähä, — ſiis ei ſaa Karl Reimann ega teiſed ſeda mitte kahetſema, waid parastama, ja koht langeb ſiis muidugi jälle wana tugewa peremehe kätte tagaſi.

„Et keegi enne Tartumaal koha paranduste üle mõiſaſt kirja oleks wõtnud, ſaab wistiſt 0 olema.

„Peaks wistiſt mõne „Mulgil" tõpra poeakeſed rehe taren olema, ſiis ei ela tema nendega ometigi ſegi, ſeſt et „Mulk" iſi kambris elab.

„Et Teie küla paikus arwate põllutöö parandamiſt ja lina tegemiſt wõimata olewad, ſee ei ole muud, kui üks lapſik wabandamine, kes muud nõu ei tea. Sõitke Willandiſt 30—40 wersta põhja poole, ſääl leiate ſuuri külaſid, kus põllud ſegamini ja tükkati ja ſagedaste 5—6 ſammu laiad, aga lina igal pool tubliste tehtud.

„Et wiljaga kauplemine wäga kaſulik olla, ſee on Tartumehe aru, kes waſt rasket lina tööd kardab, ja ſellepäraſt on nemad Mulgideſt taha jäänud. Mulk külwab linad odra kõrre pääle, kuhu Tartumees kaeru külwab. Kui linad parajaste kaswawad, ſiis ſaab Mulk wakkamaaſt 50 kuni 60 rubla ja Tartumees kuni 15 rubla. Mulgide juures on linategemine wähämaſt 30 aastat pruugiks, ſööwad ſääl juures puhaſt leiba ja ostawad taluſid. Ma uſun, et mõiſa kubja kep omal ajal ka nende kaela pääl on walitſenud.

„Et Teie mulle ega „mõne toſina waldaſi" teate juhatada, kus meeste- ja naesterahwas kõik tööd ſegamini teinud, aga mitte kõik Tartumaad, ſiis olen mina juſt neid arwanud, mis Teie toſinateſt ülejääwad.

„Et Teie oma naesterahwa näputöö auu eeſt ſeiſate, on õige ja Teil wõib ka õigus olla, ja nõnda on ſeegi Teil õige, et Teie Mulgimaalt mõneſt kohaſt muud ei leia, kui musta ja walget, aga ſee on kõik nägus ja peenikene, aga mitte niiſugune, kui mina mõnes kohas Tartumaal olen näinud, kus enamiſt ſee rõõwas, mis ihu pääl kantakſe, küll ſäärane oli, kui need kottid, kellega „Mulgid" Pernu rannaſt iga kewade räime weawad. Palun ka mitte pahaks panna, mis oma ſilmaga olen näinud. Et ſeda küll kiriweſega kinni kattetakſe, ſiis ei ole ſee weel mitte peenus. On Teil kõik peenikene, ſiis olete muidugi juba minu arwamiſeſt wäljajäänud. Ärge arwage aga mitte, et „Mulk" õige ahne oleks, Teie moodiſi wõtma, muidu, kui häda päraſt, ſeſt et Tartlaſed neid „Mulgi" kue ſees ilma lõpmata ſajatawad, ſeepäraſt wõtwad „Mulgid" küll enamiſt ſeda moodi eneſele, keda üleültſe haritud rahwa ehk ſakſa moodiks nimetakſe, aga ometi mitte päris Tartlaſe moodi. Pääaſi on aga ſee, kas keegi üleültſe peenikeſt tahab ehk mõistab teha ehk teha lasta. Muidu waatke aga järele, kas „Mulgid" ka Teie moodu järele maad ja maja peawad.

„Üleültſe ei ole õiguſt Teil ega minul oma rahwaſt wigata tunnistada, ſeſt iga rahwa ſeas on omad wigad; aga et Teie „Mulgide" pääle olete hakkanud kohut mõiſtma, ſiis ärge pange pahaks, kui „Mulgid" endid ka lamba wiiſi waguſi ei laſe pügada.

Seeſama „Mulk."

Omalt maalt.

Tartuſt. Kartohwlid. Mis ma pidin ütlema, kui põlluwiljaſt räägitakſe, ſiis peaks üksi põllumeestega ja „Põllumehes" räägitama. Aga meie oma wahel ütelda, „Põllumees" tahaks torkida, et tänawu weel wälja ei ole tulnudki. Kas ſee ehk laiskuſe wiga peaks olema? — Nii palju kui meie tema leiwawanemat tunneme, ei näita ta käsi juſt mitte rüppes pidawat, waid tihti küſiwat, kas mõnel mitte aega müüa ei oleks? Laiskuſe wiga ei näita ſee mitte olewad, waid palju enam nõrkuſe wiga. Kui keegi ſulaſe peab ja teiste kaiuks teda käſkjala ametis ümberkäia laſeb, ſiis on ſee natuke wööriti ootmine, kui käſkjalg üksi oma peremehe käeſt ülespidamiſt ja jalawarju peab ſaama. Meie põllumehed, kui wähe teraſemaid mahaarwame, ei näita oma põllutööſt weel mitte nii palju lugupidawat, et ſelle eeſt aastas mõni kümmekond kop. tahakſiwad kulutada, ja ſee'p ſee aſi on, misläbi tänawune „Põllumees" Januari ja Webruari kuul põdema hakkas ja enam oma jalaga toaſt wälja ei ſaanud. Tõbe kardeti juba tiiskuſe olewad, mis enam ehk wähem igaühte „henguſele" wiib, kes tema kätte langeb. Kui põdejat küſiti, mis ta eneſel weaks arwab olewad ja misläbi abi tulewat, ſiis kostis ikka hädiſe häälega: Meil — on — nelli — põllu — meeste — ſeltſi — kui — need — —" Enam ei jõudnud ehk ei tahtnud ta ütelda. Ta leiwawanem istus murelikult ta woodi juures ja kartis teda tõeste ühel hommikul hingetu woodiſt leidwad. See kiratſemine ja ootmine kestis ligi 2 kuud ja elulootuſt ei olnud palju enam. Aga oma rahwa tarwituſe pääle waadates, näitab „Põllumehel" ometi wiſa elu olewat. Nüüd Märtſi kuu hakkatuſes, näitwad palged jälle natuke punetama lööwad ja eſimiſed teraſemad ſõnad oliwad uueste põlluharimiſeſt, ſeemnewiljaſt ja tänawu kõige päält, kui terwis nõnda edaſi koſuda, kartohwlideſt, ſeſt tänawu olla kartohwlide ſadaastane Juubelipidu. See kinnitada jälle tema lootuſt ja koſutada terwiſt, et ſell'l Juubeli aastal, ehk küll jalg haudas, teine haua ääre pääl ſeiſis, mitte weel henguſele ei tohta minna. Meie põllumeesteſeltſideſt oli ta wiſt rohkem abi lootnud, kui leidnud. Tema ſõnad tõwewoodi pääl, ehk ta neiſt küll midagi paha ei ütle, heliſewad meie kõrwus ſiiski nagu kaebduſe ſõnad, ja kui õiguſt peame ütlema, ſee ei näita meile ka mitte liig olewad — ja ſeda olla ta lootnud — et kui iga põllumeesteſeltſiliige ühelhoobil ka „Põllumehe" pidaja oleks, ſiis wõikſiwad mõlemad rahul olla. — Nõnda palju meie poolt teaduſeks. Mis muidu weel ütelda oleks, olgu kartohwlide Juubeliaastaſt, „Põllumehe" tõweſt ehk terwiſeſt j. n. e., ſeda tehku ta iſe, kui lähemal päiwil wälja ſaab tulema ning ka ſeda kätte taſuma, mis põdemiſe aegu wõlgu on jäänud.

Willandi maakonnaſt. Mõiſamüümine. Kuida teame, ei ole mõiſade pidamine nüüd mitte enam ühe ehk teiſe ſeiſuſe külge kinniſeotud, waid iga riſtiusku inimene, kui aga rahakukkur, mehine meel ja mõistus ulatab, wõib ka Baltiamaal mõiſaomanikuks ſaada. Nagu muud asjad, langewad ka mõiſad mõnikord awaliku pakkumiſe alla. Nõnda loeme Liiwi kubermangu zeitungis Nr. 20, mis 16. Webruaril ſ. a. wäljatuli, et Leewiku mõis Helme kihelkonnas hoowkohtu pooleſt oksjoni wiiſil enampakkujale äramüüdud peab ſaama ja pakkumiſe pääwad on 18., 19. ja 20. Aprilli kuu pääwa pääle kinnitatud. Et ſee oksjoni kaup ſelle walla pärismaapidajate külge ei puutu, on iſeeneſeſt teada. Kes lähemat teaduſt tarwitab, ſee waadaku nimetatud kubermangu zeitungi lehes 160. külje pääl iſe järele.

Riia lojustekaitsmiſeſelts pidas juba 3. Januaril jälle oma aastapääwa, kelleſt Riia zeitung 20. Webruaril kõneles. Sääl loeme ta mõnda, kui halastamata ja toorel wiiſil keſk ristinime kandjate ſeas ikka weel waeste ilmſüüta loomadega ümberkäiakſe, olgu et inimeſed omas ſüdame tooruſes looma häda puu külges arwawad olewad — ligimeſe hädaga pole ſiis ka paremat lugu — ehk et neil ſääduslikud eeskirjad ikka alles nii teadmata on, et ſagedaste trahwi alla peawad langema. Meie omalt poolt oleme ſelle wastu püüdnud kõik teha, mis meil wõimalik oli, et ka meie rahwa üle ſee kaebtus peaks wähenema, ja loomade pruukiad mitte meie ſüüpäraſt wastutamiſe alla langema, nagu Nr. 9 omas lehes jällegi oleme teinud. Rõõmuga kuuleme aga, kui üht ehk teiſt inimeſt ſelle pooleſt kiidetakſe, et tema ennaſt kriſtlikul ja mõiſtlikul wiiſil loomade piinamiſe eeſt hoidnud ja ſeeläbi ſüdameharimiſt ülesnäitnud. Nõnda loeme Riia ſeltſi aruandmiſes, et hobuste kaswatamiſe tallmeister, Mart Pern, Tori mõiſas ſeltſiliikmeks wastuwõetud ja temale auumärgiks ſeltſi pooleſt hõbe pannal kanda antud. Mis eeſt? Selle eeſt, et tema juba 10 aastat omas ametis umbes 30 noort hobuſt aastas ſõitma õppetada, ilma et ſääl juures piitſa ſalliks ehk noore loomade wallatuſe läbi kannatamaks ehk wihaſeks ſaaks. Tema wõita kõik hääga ära, ja kui Tori hobuſed inimeste wastu nii wäga wagurad olla, ſiis tulla ſee nende mõiſtlikuſt kaswatamiſeſt.

Riigas olla politſei pooleſt woorimeestele kohuſeks tehtud, et nemad iga ſõidu järele, kui oma ſeiſukoha pääle paigale jääwad, talwe ajal tekkid hobustele peawad pääle panema.

Lõppetuſeks nimetakſe weel nii mõneſuguſi juhtumiſi, kus ſeltſiliikmed üleannetumat loomade piinamiſt näinud ja kõneldakſe, mis nad kohtu abiga ſelle wastu teinud. Kõige ſuurem laitus näitab ikka hobuste pruukiate ja lihunikude pääle langewat, kelle ſüdamed omas igapäiſes talituſes, nimelt weel lihunikude juures, nii tooreks ja tuimaks jääda, et nemad halastuſt loomade wastu wiimaks üsna naeru- ja narriasjaks pidada. Nii kaugele wõib lugu wiie meelega inimeste ſeas wiimaks minna, kui midagi ſelle wastu ei tehta. Kaebatakſe ka üleültſe wäliſe inimeste pääle, kes mitte ſeltſiliikmed ei ole, et nemad ikka weel liig tuimalt loomade piinamiſt päält waadata ja otſe kui laiskuſe päraſt ſähärduſt asja kohtule ei wiitſida teada anda. Paha on ſee aſi küll, aga mitte imeks panna, ſeſt pattuſe inimeſe loomus on iſieneſeſt kõige hää pääle ikka laiſk ja tuim, kui ſeda mõistuſe ja ſüdameharimine mitte ei ärata.

„Aga kus ſiis Tartu lojustekaitsmiſeſelts on jäänud, kelle ſündimiſeſt juba rohkem aasta eeſt räägiti?" — Nõnda on meid ſagedaste küſitud. Need küſimiſed teewad meile rõõmu, nemad tunnistawad hää asja igatſemiſt, aga mis ſelle pääle wõime kosta, ei ole mitte nii rõõmulik, ſeſt ſeltſil ei ole ikka weel ſääduslikku põhjuſt all. Sellegipäraſt ei ole lootus weel mitte nõrkenud ega õiged ſeltſiliikmed oodates mitte ärawäſinud, ſaab omal ajal ka pääw tulema, kus wõime kuulutada: Nüüd on põhi all, ehitagem ſelle pääl wahwaſt edaſi! —

Kes aga kõige enam meie rahwa ſüdameharimiſes, pääle laste ja perewanemate ꝛc., kaſulikult tööd wõiwad teha, on meie noore ſugu kaswatajad ja koolitajad. Annaks Jumal, et enestel tarwilikult haritud pääd ja ſüdamed oleks. —

— Pärisrõuged, kuida Riia zeitung kuulutab, hakkada ka ſääl juba ülekätte minema. 24. Webruaril olla rõugehaigede hulk juba 90 hinge olnud. Kui palju neiſt kuni ſeiamaale terweks ſaanud ehk äraſurnud ehk weel juure tulnud, ſaawad edespidiſed ſõnumed kuulutama.

Tallinnaſt. Kui meie kooliasjad, nimelt ka Eesti kubermangus, ikka edaſilähwad ja mitte paigal ei ſeiſa ja tagaſi ei nihku, ſiis peab ſee iga tõſiſe rahwaſõbrale ſüdameſt rõõmu tegema.

Päris põllud ihule, hääd koolid waimule, püha Ewangelium heliſegu üle mõlemate — teiſt hallikat meie ei tunne, kuſt Eestirahwa tõſine õnn wõiks wäljawoolada. Koolide edenemiſeſt Eesti kubermangus paneme ſiin lühidelt pildiks ülesſe, kuida Tallinna zeitungiſt leiame, mis ſääl aegamööda rahwakoolidega on ſündinud. Sääl oliwad:

aastal	1860/61	217	rahwak.	ja	7,679	õppiat.
〃	1863/64	315	〃	〃	12,688	〃
〃	1864/65	324	〃	〃	14,725	〃
〃	1867/68	388	〃	〃	21,942	〃
〃	1868/69	400	〃	〃	24,708	〃
〃	1869/70	426	〃	〃	26,931	〃
〃	1870/71	444	〃	〃	26,379	〃
〃	1871/72	451	〃	〃	27,548	〃

Kui nüüd ka ſtatiſtiku numbrid mitte Ewangelium ega igakord puuduſteſt ja wigadeſt puhtad ei ole, nagu enam ehk wähem kõik inimeste tööd, ſiis näitwad nad ometi, kuida aſi aasta aastalt edaſi on läinud. Meie teame ka, et koolide hulk ja õppiate arw igakord ja igas paikus koolide tubliuſe ega õppiate uſinuſe ja mõistuſega üks ja ſeeſama aſi ei ole, ſiiski, kus ſuits paistab, ſääl peab ka tuld olema, mis walguſt annab ja kus wiljapuud kaswawad, ſääl peawad nemad ka enam ehk wähem koſutawat wilja kandma. Seda ei wõi ka keegi meie koolideſt ſalgada, kui ka kõik koolid ja koolmeiſtrid, lastewanemad ja kogukonnad mitte igas kihelkonnas ühe palju ei kaalu, — aſi nihkub ſiiski edaſi ja mis elab, ſee aegamööda ka koſub ja kaswab. Nõder laps on ka inimene ja tuleſädemed ka tuli. Lasteſt kaswawad inimeſed, orakſeſt wili ja taimedeſt ſuured wiljapuud, kui meie aga kastes ja kaewades, õppetades ja kaswatades, nii palju kui inimeste poolt wõimalik on, mitte ära ei wäſi. — Möödaläinud aastal olnud Eestimaal kooliaruliste laste hulk, kes 7 ja 17 aasta wahel wanad oliwad, üleültſe 52,025 laſt ja neiſt rohkem pool oſa, nagu ülemal näeme, koolilapſed olnud. Eestimaal ei ole aga koduſed lapſed ka mitte ulajooksjad, waid ſaawad enam ehk wähem, kui ka mitte rohkem kui lugema ja natuke katekismuſt tundma õppetatud. Endiſel ajal ei olnud aſi koolide edenemiſe pooleſt ſääl mitte nii kui nüüd, waid rahwakoolide eeſtſeisjate ja hoolekandjate ſeaſt leiti mehi, kes juſt koolide ees ſeiſiwad, et lapſed ſisſe ei pääsnud. Aastal 1861 oleme ſeſt Tallinna zeitungis mõndki tükki lugenud, mis hää tük enam kui weider oli. Kuida metſa hüütakſe, nõnda kostab metſaſt wastu, ſellepäraſt ſeiſab ka nimetatud aastaſe „Perno Postimehes Nr. 38 kuni 40 mõni ſõna Eesti kooliideſt kõneldud, mis ſei ajal igalt poolt mitte andeksandmiſt ei tahtnud leida. Tänu Jumalale, ajad on teiſeks ſaanud ja inimeste meeled muutnud; oleme praegu ülemal näinud, kuida ſeſt ſaadik edaſi läinud. Andku Jumal et koolide hulk mitte ükſi igal pool ei kaswa, waid ka ſeeſtpidi koſub ja iga aasta ikka tuumakamaks ja tugewamaks ſaab.

Wirumaalt. Leitud raha. Meile kirjutakſe Alutaguſeſt kaks asja ühe kirja ſees. 24. Webruaril kautanud üks weike 12-aastane poiſike Narwa kalewiwabrikuſt 8 rbl. raha ära, mis teine leidnud ja ilma leiuta kätte annud. — Siin juures ei oleks nüüd midagi imeks panna, ſeſt ristiinimeste ſeas peaks ſee jo loomulik aſi olema, kui mitte kirjaſaatja ei ütleks: „See on ometi rõõm, et niiſuguſi ka weel leida on!“ Kas wõib ſuuremat teutuſt paari ſõnaga meie aja rahwa pääle weeretada, kui ſiin ſünnib? Ja ometi räägib mees kibedat tõt, mis tema lööki alles waluſaks teeb. Enne räägiti risti ettelüües hobuſewargadeſt, aidalõhkujateſt, wõera oma ſalgajateſt ꝛc., kui kõige hirmſamaiſt ja roojaſemaiſt metslaſiſt, keda aga arwa ette tuli; nüüd aga hüüab külamees: „Waata, niiſuguſi (õigeid inimeſi) on ka weel leida!“ — Oh ajad, oh elukombed, millal paranete?!

Edaſi kirjutab ſeeſama külamees teiſt asja. 9. Webruaril olla üks rojane hobuſekiil Rakwere õpetaja õueſt üsna pääwaajal hobuſe äranäppanud ja linnaſt wälja oma teed ajanud. Linnaſt eemal läinud üks kaupmees kaubakoormaga ees ja wiitnud hobuſekiili aega. Waras hüüdnud: „Laſe ruttem ſõita!“ — Kaupmees koſtnud kaunis ülerinna: „Hobuſewaras, kas ſul kinniwõtjad juba kannul on, et nii kiireste edaſi tõttad?“ — Waewalt kuulnud waras oma ametinime, ſääl langenud tal ſüda püksi, wiskanud ohjad ſaani pääle ja karganud üle kraawi metſa. Kaupmees ajanud ſilmad pärani — juba läks. Nõnda ſaadud warastud hobune jälle kätte. Kuri ſüdametunnistus on ſee heledam kell, mis ülekohtuste rahu rikkub.

Peeterburgiſt. Juba aasta wahetuſe piiril räägiti ſeſt, mis reedi 1. Märtſil õhtu on ſündinud. Nimetatud pääwal olla Keiſerina Majestät Peeterburgi talwelossiſt raudtee pääl Itaaliamaale äraſõitnud ja ſuurwürſtlikud kõrguſed, ſuurwürſt Wladimir Alekſandrowitſh ja ſuurwürstina Maria Alekſandrowna on Nendega kaaſa reiſinud. Peeterburgi zeitungid nimetawad kahte kohta, Sorrento ja Kastelmare linna, Neapoli lähedal, kus keiſerlik Majestät ſuwekorterit tahtnud wõtta, aga wõib olla, et kord ühes, kord teiſes ſaawad elama; esmalt räägiti Kastelmare linnaſt ja wiimſed ſõnumed kuulutawad, et Keiſerina Sorrento linna ärareiſinud.

— Kui Sakſa keiſer Willem eestulewal kewadel Peeterburgi wõeruſele tuleb, ſaada ſuur ſõalaewade ja mereväe ülewaatamine Kroonlinna al ärapeetud ja würſt Bismark ja grahw Moltke ſuure naabri külaliſega kaaſas olema.

Wõeralt maalt.

Sakſamaalt. Nagu ette äraöeldud, nõnda on ka tulnud: Berliini woorimehed — kõht tahab ſüüa — on jälle hobuſed ette pannud ja nende troskad wuriſewad igalpool turude ja uulitſate pääl.

Preiſi parlamendi wiimſed waidlemiſed oliwad ſelle üle, kas parlamendi liikmed ehk ſaadikud 3 ehk 5 taalrit pääwas ülespidamiſeks ja korteriks pääwapalka peawad ſaama? Ühed ütleſiwad 3, teiſed 5 ja igal ühel oli oma aſi ſeletada, mispäraſt ta oma nõuu kõigeparema arwas olewad. Wiimaks ſai otſus ometi nõnda tehtud, et parlamendi ſaadikud rohkema palga pääle jääwad.

Kiriklikud uued ſääduſed on pääle pikka waidlemiste rahwaſaadikute parlamentis läbiläinud, kus juures ka kaks põhjusſääduſe paragrahwi tarwituſe järele muudetud peawad ſaama; aga kuida lugu ülemas parlamentis ſaab tulema, on alles teadmata; wõib olla, et niiſama lähäb, nagu maakonna uue ſääduſega läks, et eſimiſt korda ſugugi wastu ei wõetud. Walitſus ja ſaadikute parlament, nagu ſiis, nõnda ka nüüd, näitwad täieste ühes nõuus olewad.

Würſt Bismark olla jälle haigeks jäänud; kui raskeste, ei ole meil teada, ehk küll ülemal kuulſime, et oma keisriga ühes tulewa kewade Peeterburgi tahta tulla.

Endiſes Kur-Heſſi würsti riikis, nagu Hannowris, Nasſawis ꝛc. on ikka weel inimeſi, nende ſeas ka õppetajaid, kes Preiſi kuningat ja tema walitſuſt, kelle alla nad 1866 a. langeſiwad, ligi 7 aastat wihkawad ja tema käskuſi ükſi hirmu päraſt wägiſe täitwad. Oma endiſe würstile, kes neid koguni teiſiti rõhus, ſaadawad nad tihti kirju ja kingituſi ja ootawad teda jälle tagaſi tulewat. Niiſugune meel ekſitab neid aga tihti ſääduſt üle astuma, misläbi nad trahwi alla langewad, nagu ſeda hiljuti üheſt õppetajaſt räägiti. Ligi 7 aastat ei olla tema kirikus iial keisri eeſt palwet teinud, keisri wenna ſurma minewa aasta meelega nimetamata jätnud, nõndaſama meelega kõik kroonupühad äraunustanud, ühe kabeli ukſed kinni pannud, kus üks mälestuſe tahwel Preiſi kulliga nende mälestuſeks ülespandud, kes ſäält koguduſeſt wiimſes Sakſa-Prantſuſe ſõas oliwad langenud j. n. e. Enam ehk wähem teha mitmed teiſed ſedaſama, aga mitte nii ſuure julguſega, kui üks õpp. Zülch Hombresſi koguduſes. Kaua oli ſellega kannatatud, aga aſi lähäb pahemaks ja nüüd hakkatakſe tõrkujaid ametiſt lahti tegema. Meil näitab ka, kui ei olekſiwad need mehed ſeda Ewangeliumi mitte õiete lugenud, kus ſees ſeiſab: — „On ſee kuju ja päälkiri keisri ja makſab tema raha teie keskel, ſiis andke keisrile mis keisri ja Jumalale, mis Jumala kohus on anda.“ Selſamal wiiſil maanitſeb ka Paulus koguduſi ülemate alla heita. Kes aga käsku üle astub, ärgu pangu imeks, kui tema käſu järele ka nuheldud ſaab.

Itaaliamaalt. Tülitegiaid on igal pool, neid on ka Itaaliamaal. Need lootwad nüüd ja kihutawad ka jõudumööda omalt poolt, et Itaaliamaal pea ſedaſama peaks tulema, mis Hispaaniamaal tulnud on — ka Itaaliamaa wabadriigiks ſaama, ſiis olekſiwad 3 Ladinaſugu kuningriiki, Itaalia, Hispaania ja Prantſuſemaa, ühekorraga wabadriigid. Hää küll, kas ſäält ſiis rahwa õnn wäljakaswaks? Wale! Itaalia ja Hispaania asjad on täieste teine teiſt. Ja kui ka niiſuguste lootus tõeks lähäks, ſiis ei oleks ſeſt ühel ega teiſel maal ſuuremat õnne tulnud. Seda tundwad ka mõistlikumad inimeſed Itaaliamaal ära ja neil ei tule meelegi Hispaania jampſitantſu järele tantſida. Ka ei nõua mõistlikumad Hispaanlaſed ſeda, ehk küll nende enneaegne wabadriik wäga nõrga jalge pääl ſeiſab. Weel hiljaaegu olla Hispaania walitſus oma ſaadikule Rooma linnas käsku annud, nii täieste kui wähe wõimalik, neid juttuſi waleks tunnistada, kui olekſiwad Hispaanlaſed kuningat Amadeuſt ühe ehk teiſe ſüü päraſt omalt maalt äraajanud. See ei olla milgi wiiſil nõnda. Ükski Hispaanlane ei wõida Amadeuſeſt midagi paha ütelda, aga mõnesuguste rahwa parteide päraſt olla temal põhjusſääduſe pääl õiglaſel wiiſil edaſi walitſeda wõimataks ſaanud. Hispaania ſoowida wäga, et nende kahe riigi wahel ſellepäraſt mingiſuguſt nukrat meelt ei peaks jääma.

Inglismaalt. Pääle ſelle, et ſääl wana ministerium kaunis äkkiste ametiſt tahtis lahti ſaada ja uus taheti aſemele panna, kuuleme ka muid asju, mis palju kuulda ei ſünni. Hiljuti olla ſääl riigi rahapank kawala Amerikamaa kelmide läbi 80—100,000 ₤ ehk umbes 700,000 rbl. wäärt walewekslidega petta ſaanud. Need wekslid olla nii kunſtlikult kelmideſt järele tehtud ja kõik ſee kuri temp nii kawalaste ettewõetud, et ka Inglismaa pankametnikud, kes muidu wäga ettewaatlikud ja terawa ſilmaga mehed on, ſeſt mitte aru ep ole ſaanud, enne kui kahju tehtud oli. Pettus oleks ehk weel kauem ſalaja jäänud, kui kelmid kahe weksli pääl kuu pääwa ülespanna mitte ep olekſiwad äraunustanud. Ühte neiſt olla küll weel kätte ſaadud, aga kas ſellega ſadatuhanded tagaſitulewad, nimelt kui nad juba Ameerikamaale läinud, on wäga teadmata.

Teine inetu aſi oli üks protſes. Üks mees, nimega William Morgan, oli ſeeläbi Jumala kuuendamat käsku tühjaks tahtnud teha, et ennaſt pettiſel wiiſil 9 naeſega kokku laſknud laulatada. Kuida ta ſeda teinud ja misſuguſed need naeſed enne ehk päraſt olnud, ei ole meil teada, aga William oli ühekorraga 9 naeſemees, kes kõik alles elaſiwad. Nii häbemata aſi ei wõinud mitte liig kaua katte alla jääda, tuli kohtu ette ja ristitatud Türklaſele ſellega protſes kaela. Kui kõik oli järele kuulatud ja mees 8ſaſt naeſeſt äralahutud, mõistis ülemkohus teda 10 aasta pääle raske wangi töösſe. — William olla alles 49 aastat wana; kui kohus ei oleks wahele tulnud, kes teab kas ta weel mõndagi kosjaluſtiliſt tüttarlaſt tanu alla ep oleks ſaatnud. Kahju, London ei ole weel mitte Konſtantinopel. Paras!

Ameerikamaalt. Sääl on präſident Grant ſelle kuu hakkatuſes oma 4-aastaſt walitſuſe ametit teiſt korda jälle pääle hakkanud ja Ameerikaanlaſed olla ſeda pääwa pidupääwaks teinud ja õhtu omad majad auutuledega walgustanud. Kuida nüüd Ameerika asjad edespidi jälle edaſilähwad, ei wõi jo keegi ette ütelda, aga nii palju arwatakſe ometi, et tema kodune politiika enam kindlam ja wäline laialikum ſaada olema. Arwatakſe, et Grant edespidi omad käed natuke laiemalt ſaada wäljaſirutama ning ka omal wiiſil wõtma, mis näppu puutub. Mõned ſaared, nagu Domingo, Kuuba ꝛc. ei arwata edespidi tema küünde eeſt mitte enam wäga julged olewad. Kuuba ſaar, ſeiamaale alles Hispaania nime al, paistab juba ammu, nagu raswane roog Ameeriklaste ſilme, mis nad edespidi parajal ajal, olgu hääga ehk pahaga, kotti ſaawad piſtma. Kuuba ſaare mässamine, mis juba kaua kestab ja Hispaania nõdrus mässamiſt äralämmatada ei jõua, näitab Ameerikale parajat asja kätte andwat. Rahwa õnneks oleks ſeda ehk ka ſoowida.

Uuemad ſõnumed.

Tartuſt. Kuni 16. Webruari kuu pääwani oli Liiwimaal talu wakkumaid maakondade wiiſi äraostetud:

Tartu	maakonnad	25,634 taalr.	44 kr.	3,454,531 rbl.	26 kop. eeſt.
Wõru		15,487 〃	35 〃	2,051,613 〃	79 〃 〃
Perau		12,043 〃	14 〃	1,997,159 〃	86 〃 〃
Willandi		27,649 〃	11 〃	4,240,620 〃	4 〃 〃
Riia		15,342 〃	56 〃	1,988,272 〃	88 〃 〃
Wolmri		35,107 〃	2 〃	5,707,572 〃	42 〃 〃
Wõnnu		29,878 〃	62 〃	4,232,868 〃	55 〃 〃
Walga		12,212 〃	14 〃	1,978,044 〃	12 〃 〃
Kokku		171,354 taalr.	58 kr.	25,650,682 rbl.	92 kop. eeſt.

Siin ülespandud taalride ja krosſide ſumma teeb, adrade pääle arwatud, $2141^{74}/_{80}$ adra wälja, ehk natuke pääle 32 protſenti kõigiſt talu wakkumaadeſt, mis äramüüdud peawad ſaama. Lähäb kaup nõnda edaſi kui ſeiamaale, ſiis ei wõi need pääwad ka mitte wäga kaugel olla, kus kõik wakkumaad äraostetud ſaawad olema. Meie Willandi ja Tartu maakonna waidlejad wõikſiwad ſiit ka mõnda leida, mis mõnus ja õppetlik wõiks olla.

Berlinist. Sakſa kroonprints Pridrik Willem tahta oma keiſerliku iſaga tulewa kewade ka Peeterburgi külaliſeks tulla.

Roomast. Endine Hiſpaania kuningas, Amadeus kanda nüüd jälle oma endiſt nime, hertſog von Aosta ja ſaada riigi poolest 400,000 pranki aastas ü'espidamiſeks ja olla jälle Itaalia ſinatoride kirjas, nagu ta enne oli.

Aleksandri-kooli asjust.

XXX.

Kümnes Kwiitung.

24. Januarist 9. Märtſini 1873 on pääkomitee kätte raha ſaanud:

24. Januaril. Ambla kihelkonna abikomitee käest . .	79	rbl.	30 k.
27. Rõngu Mängikoori käest .	50	„	— „
1. Weebruaril. Riija linna abikomitee käest . . .	53	„	— „
8. Jõelehtme kihelkonna abik. k.	80	„	— „
15. Neitſi A. Kidron Peeterburgis annud	10	„	— „
28. Saaremaa Kaarma abik. käest	37	„	— „
1. Märtſil. Ühe pankpileti päält aasta protſendid . .	15	„	— „
3. Herra Magnus Adolf Nermann Peterb. annud	100	„	— „
5. Aakre-Suure- ja Wäikese-Rõngu abikomitee käest	50	„	— „
6. Harjo-Madiſe kihelk. abik. k.	50	„	— „
9. Järwa-Madikſe kihelk. abik. k.	75*)	„	— „
kokku . .	599	rbl.	30 k.
Endine ſumma pääkomitee käes oli	7333	„	33⅓ „
Kõik kokko . .	7932	rbl.	63⅓ „
Riigi päärentereis 20. Juunini 1872 kokkotulnud ſumma	3725	„	— „
Üleüldine ſumma	11657	rbl.	63⅓ k.

Tartus, 9. Märtſil 1873.

W. Eiſenſchmidt,
pääkomitee kaſſahoidja.

*) Seda raha olnud ülepää 75 rbl. 80 kop.; aga Madikſe õpp., kes ſeda Tallinnast postiga Tartu ſaatnud, pidanud 80 kop postirahaks wäljaandma. Redaktſia.

Kirjawastuſed.

81) W. F. O— Kui Teie „milljonär“ J. T. oma tütrele ihnuſe pärast nii wiletſad pulmad teinud, et pulmaliſed pärast tühja kõhuga koju läinud j. n. e. ſiis on see tõeste tema oma ja pulmaliste asi, ja on neil lusti, ſiis rääkigu ſest iſekeskis; meil ei ole mitte nii palju raha, ſeda ſüldi-, worsti-, pekki-, praadi- ja kohwikirjade trükkimiſe eest wäljaanda. On pulmaliſtel „kaupmehe“ ihnuſe üle nuriſemiſt, ſiis ei ole meil lusti nende kirjakandjaks heita.

82) K. Z. R— Pitkemaks wenitada ei olnud wõimalik, ei ka mitte tarwis.

83) O. W. T— „Eesti Põllumehe“ ſeekord hiliſest wäljatulemiſest oleme täna eespool juba kõnelenud. Meie põllumehed ei ole weel mitte nii kaugel, et oma kulu pääl ühe põllumeeste ajalehe ülewel jõuaksiwad pidada ja meie põllumeeste-ſeltſid, kellest ſeks esiotſa lootus oli, ei ole ſeiamaale ſellepoolest nii palju kui mitte midagi teinud. Kuni minewa kuu lõppetuſeni oli meil ikka weel nõu teda kirstu panna ja mahamatta. Wiimaks oleme ometi teraſemate põllumeeste pääle mõeldes weel üks aasta katſuda tahtnud ja ſaab tema lähemail päiwil jälle wäljatulema. Olete jo iſe ka põllumees ja teate küll, kuida ſuurema hulga meie põllumeeste meeled ſellepoolest on. Mitmed ei tea midagi ja arwawad ometi, kes teab mis teadwad.

84) K. J. T— Teie kiri, nii weike kui ta on, on meile rõõmu teinud; kuulutab lühidelt, mis ſündinud, ilma palju ſõnade kulutamiſeta, ja see on meile alati kõige armſam.

Teaandmiſed ja kuulutuſed.

Tarto rahhapanga ſeiſus.

28. Webruar 1873.

Pärrida:

	rublad	kop.
Wäljalaenatud wäärtpabberite ja kauba wasto	374,725	—
Wekslid	232,080	34
Wäärtpabberid ja kupongid	93,661	55
Intresſid ſiſſepandud ſummade peal .	20,075	65
Mõnneſugguſed wõlgiaſed	206,017	78
Inwentarium (kinniwarra)	7,452	45
Kullad	74,184	92
Kaſſas ſeiſmas	2,700	—
Kokko rublad	1,010,897	69

Tasſuda:

	rublad	kop.
Siſſepandud ſummad	206,647	—
Wekslide wäljamaksmiſed	484,808	44
Intresſid ja palgad	51,298	20
Intresſid wäärtpabberite peal	1,143	51
Mõnneſugguſed kätteuskujad	228,166	60
Põhjuskapital	30,000	—
Taggawarra kapital	2,969	47
Koggokonna warra	5,864	47
Kokko rublad	1,010,897	69

Intressi antakse kunni eddespiddi ſiſſepandud ſummade eest:

üllesütlemata ſummad (Rentpillet sub Lit. F)	6½	%	aastas.
iggapääw üllesööldawa ſummade eest (Bankpillet sub Lit. A, ilma nimmeta, 300 rubl.)	3,6	„	„
iggapääw üllesööldawa ſummade eest (Bankpillet sub Lit. B, nimme peale, 50 rubl. ſadik) . .	3,6	„	„
termini peale ſiſſepandud ſummade eest (Bankpillet sub Lit. D, ilma nimmeta 300 rublast ſadik) . .	5	„	„
termini peale ſiſſepandud ſummade eest (Bankpillet sub Lit. E, nimme peale, 50 rubl. ſadik) . .	5	„	„
Bankpillet sub. Lit. C, à 100 rubl. ja 500 rublast ſadik, kupongidega ja iggal ajal 6-kuiſe üllesütlemiſega	5	„	„
Laenude eest wõetakſe wäärtpabberite peale	7½	„	„
Laenude eest wõetakſe kauba peale	7½	„	„
„ „ „ pandi õiguslikku paberite peale	8	„	„
Laenude eest wõetakſe wekslide peale	6½—7½	„	„
eddasikäiwas rehnungis 4 wasto	7	„	„

Tarto rahhapank wõttab wäljamaksta, kõik meie maal ja wõeral maal maksmaid kupongid rigipabberitest, maa- ja liñna pantkirjadest ja rigi wallitſuſest kinnitatud aktſiatest; ostab ja müüb kõikſuggu wäärtpabberid Ria ehk Peterburgi päwakurſide järrele, annab maksmiſe tähteſi wälja:

Riga, Tallinna, Pernu, Peterburgi, Moſkwa pääle

ja tallitab wõlladetasſumiſt Rigas, Tallinnas, Mitawis, Tartus, Peterburgis, Moſkwas ja Warſawis ja wõttab rahha, Dokumentid, kui ka üllepea wäärtasjad üllewelhoida, wastu.

Direktorium (Eestſeiſus).

Tartus. Wäga häid ja koguni odawaid lambawillu müüb Peeterburgi uulitſas Krameri apteki kõrwas poodis, enne Warabiewski, nüüd Maddiſſoni majas,
J. Maddiſſon. 3

Tartus. **Üks** hää ja hästi hoitud **klawer** (Flügel) on 100 rbl. eest müüa Granti majas Tähkwere mäe al, teiſe korra pääl. 3

Üts maja nink ſuur **aid** om müüja Nr. 348; järeleküſida kärneri Klekampffi man Karlowa uulitſan Tartun. 3

Karlowa mõiſa tarwitakſe üht wahwa **ſeppa;** lähemat teaduſt ſaab ſäälſamas. 2

18. Aprillil ſaab **Ranna mõiſas** ja 20. Aprillil **Kudingi mõiſas** kellu 10 enne lõunat hobuſid, karielajaid, põlluriistu, hobuſeriistu, ſõiduriistu, töówankrid, mööblid j. n. e. **oksjoni wiiſil** äramüüdama. 4

Aakre mõiſas Rõngu kihelkonnas, wõib **üks ſep,** kes omas ametis wahwa, kohta ſaada. Kaupa teeb ſäälſamas **J. Mettus,**
mõiſawalitſus. 1

Kammeri mõiſas Kambja kihelk. on hää korter ja aiaplats ühe wiiſaka **tislerile** üüri pääle ſaada. 1

Räppina-Saaremõiſas on Jüripääwast 1873 piim rendi pääle anda. 6

Willandis Pernu kaupmehe wastu
Kreutzdahli raamatupoodis
on, nagu ennegi, kõikſugu raamatut müüa, mis wähe Eestikeele ſaada ja edespidi weel wäljatulewad; ka on ſääl oreli, klaweri ja wiiuli noodid ſaada. 3

Willandis. Suuri Schloh-heeringid müüb 9, ehk kes enam wõttab, 8 rbl. 50 kop. pütt. Willandi linnas **Paul Loßberg.** 2

Tartus. Baieri ja pudelõlut, kui ka wiina müükſe kõikis Tähkwere õllepoodides Tartu linnas wabriku hinnaga. 1

Giwſi, mis pehme ja wäga hää põllurammuks, müüb, et ſeda kaupa lõppetada, 10 kop. eest puud Tartus Aleksandri-uulitſas omas majas
C. Bluhm. 1

Homiku-Järwamaa hakenrihti kohus.
Seeläbi antakſe awalikult teada, et mina **28. 29. 30.** Märtſi-kuu pääwal ſ. a. hommiku kellu kümnest pääle hakkates, **Einmanni** mõiſas (Järwa-Jaani kihhelkonnas) mõiſa inwentariumi awalikult warſimakſetawa hinna eest ennampakkujatele ſaan äramüüma ning ſel wiiſil järgemööda: põlluriistad, mööblid, wina-põletamiſe inwentarium, wilja- ja kartohwliſeemet, tööhobuſed, töóhärjad, lehmad, umbes 650 Meerino-lammast, triiphoone-kaswud ja lilled, umbes 500 potti, triiphoone inwentarium, kui ka muid maja-, talituſe- ja põlluriistu.
Wõhmuta mõiſas, 11. Märtſil 1873.
Homiku-Järwa hakenrihter
2 **P. Zöge von Manteuffel.**

Tartus. Akkeli majas hantwärgiſeltſi kõrwas on wiljapuu ja keeduwilja aed üüri pääle anda. 1

Kraaſimaſinaid,
mis küll pruugitud, aga alles hääs korras, ſoowitakſe osta ja palutakſe neid, kellel niiſuguſeid müüa peaksiwad olema Tartus kaubahoowis Nr. 21 **Vogel'i** poodis teadaanda. 1

☞ Seeläbi annan mina oma ſõbradele teada, et minu juures kõikſuguſed **wiinad** ja **liköörid** pudeli- ja toobiwiiſi, nii kui ka **Baieri-õlut, mõdu** ja **toop-õlut, ſigarid** ja **papiroſſi wabriku hinna** eest ſaada on. Minu pood on omas majas (endine kuldſeppameister Hageli) kaupmees Fedorowi poodi kõrwas, Tartu linnas.
J. Arroſohn. 2

Tartus. Wäga warasid **kartohwlid,** 4 iſeäranis õiete maguſat ja wiljakat ſeltſi, ſaawad odawalt müüdud. Järele küſida H. Laakmanni raamatupoodis. 1

Tartus. Kahe registriga orelid, 4½ oktawi klahwiſid, on müüa orelitegia **J. Sautre** juures, maakiriku ligidal Roſenbergi majas. 2

Üks maakoht Räppina mõiſa all on wastuwõetawa tingimistega rendi pääle anda. Lähemat teaduſt annab Tartus kaubahoowis Nr. 2
F. Knochenſtiern. 1

Willandis. Kangru-Twisti igaſuguſe wärwidega ja paraja hinnadega on ſaada
Sewigho ſiidipoodis. 2

Kawilda waldas Wihawa küla **tuuleweski** on tõige elumaja, kõrwaliſe hoonete ja ühe wakkamaa aiaplatſiga müüa. Lähemat teaduſt antakſe ſäälſamas. 2

Pilliſtwere kirikumõiſa **põllud** antakſe rendi pääle ja kaupa tehakſe ſäältſama õppetajaga. Kauba tingimiſi wõib ka iga tahes kirikumõiſa **kärneri** juures näha ja lugeda ſaada. 2

Sarakuſe mõiſa tarwitakſe tubli **kutſari,** kes Sakſamaa ſõidu ja hobuſe riistadega ſõita mõistab. 2

Kanepi kihhelkonnan, Tamme mõiſa 2 kiwwiga wesſiweski om Jürripäiwast 1873, rahharenti päle ſaija. 1

Awinurme walla mehel, **Mihkel Sild,** on 29. Juunil 1872 **kaheraunaga püſs** ärawarastatud, kellel kahe rauna wahelt lint wakia pitkuſelt otſa juurest katki wiilitud ja kolkuſoodetud jätk, pahema raual wäljaspool külje pääl tolmad otſa juurest wask täp; wanadlane püſs, õige ſitkest puust laad raud mundriga, ühe wedruga lukkud ja patentrauad. Kes ſeda leiab ja Awinurme mõiſa toob ſaab 4 rbl. waewapalka. 1

7 rubla waewapalka ſellele, kes Gustaw Genſebergi kaherauaga püſſi, mis 5 Webruaril Londowa kõrtſi eest ſaanist ärawarastatud, teab ülesanda ehk Kunda mõiſa Schäferi kätte wiia. Püſſi raua pääl on hõbe pookstaawid, laad lukku alt katki ja laadi ſiſſe hõbe naelad löödud. 1

Räuni kõrtſi juurest on 6. Märtſil 3-aastane **punane mära ärawarastud;** lauk otſas ja tagumiſed jalad kappukad, weike õhukeſe ſabaga, ſuured wene riistad pääl ja regi taga. Kes kätte ſaab ja Tartu ſillakohtu pääle toob, ſaab auſaste makſetud. 1

Ottepä kiriku juurest on 11. Märtſil **walkjas-punane** 13. aastane **ruun** ärawarastatud; tukka al weike walge täp ja wana ſaau taga. Kes kätte ſaab ja Ottepä kirikumõiſa toob, ſaab hääd waewapalka. 1

„Eesti Postimeest“ wõib igal ajal tellida ja antakſe esimiſed numbrid järele.
Tartust iſe äratua maksab 2 rubla. — Postiga maksab 2 rubla 50 kop.

Zenſuri poolest lubatud. — Rigas, 8. Märzil 1873. — Wastutaja Redaktor J. W. Jannſen. — Trükkija H. Laakmann.